

مدیریت ورزشی _ پاییز ۱۳۹۳
دوره ۶، شماره ۳، ص: ۴۵۹ - ۴۷۳
تاریخ دریافت: ۹۱ / ۱۱ / ۰۴
تاریخ پذیرش: ۹۲ / ۰۲ / ۱۷

مقایسه دیدگاه کارشناسان تعاون و صاحب‌نظران مدیریت ورزشی در خصوص توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط ورزشی در قالب تعاونی

مهتاب ناصح^{۱*}، کوروش قهرمان تبریزی^۲، اسماعیل شریفیان^۳

۱. کارشناس ارشد مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران؛
۲ و ۳. استادیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران

چکیده

این پژوهش با هدف مقایسه دیدگاه کارشناسان تعاون و صاحب‌نظران مدیریت ورزشی در خصوص توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط ورزشی در قالب تعاونی، به منظور دستیابی به اهداف اقتصادی و اجتماعی در جامعه به اجرا درآمد. روش این پژوهش توصیفی-پیمایشی است. کارشناسان ادارات کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی و استادان مدیریت ورزشی جامعه آماری این پژوهش را تشکیل دادند، نمونه آماری به صورت تمام‌شمار از این جامعه در نظر گرفته شد. پرسشنامه محقق‌ساخته‌ای مشتمل بر ۳۳ گویه به‌عنوان ابزار تحقیق تنظیم شد. روایی محتوایی پرسشنامه با استفاده از نظر صاحب‌نظران تأیید و پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از آلفای کرونباخ، در نمونه کارشناسان ۰/۹۱ و صاحب‌نظران دانشگاهی ۰/۹۴ به دست آمد. از آزمون‌های آنالیز واریانس با اندازه‌گیری‌های مکرر، آزمون مقایسه‌ای بونفرونی و آزمون t مستقل در سطح معناداری ۰/۰۵ $\alpha \leq$ با نرم‌افزار آماری SPSS ۱۸ برای تحلیل داده‌ها استفاده شد. یافته‌های تحقیق، توافق در دیدگاه‌های هر دو گروه کارشناسان و صاحب‌نظران دانشگاهی را در خصوص اهمیت عوامل حمایتی-تشویقی، قانونی-ساختاری، آموزشی، فناوری اطلاعات و ارتباطات و عامل اطلاع‌رسانی-فرهنگی به‌عنوان مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در توسعه و تشکیل بنگاه‌های کوچک و متوسط ورزشی در قالب تعاونی، نشان داد.

واژه‌های کلیدی

اقتصاد اجتماعی، بنگاه‌های کوچک و متوسط، تعاونی ورزشی، صنعت ورزش، کارآفرینی.

مقدمه

ورزش به‌عنوان یک صنعت پردرآمد به‌دلیل گرایش رو به رشد مردم به ورزش و تفریحات و نیاز به مصرف کالاها و خدمات ورزشی اهمیت اقتصادی بسیاری زیادی دارد (۲). در کشورهای پیشرفته ارزش افزوده صنعت ورزش بخش چشمگیری از محصول ناخالص داخلی^۱ (GDP) را تشکیل می‌دهد و نقش مهمی در ایجاد درآمد، اشتغال و تفریح و سرگرمی دارد (۳۱)؛ به‌طوری‌که در ایالات متحده آمریکا صنعت ۴۰۰ میلیارد دلاری ورزش با رشدی بالغ بر ۵۰ درصد در طول یک دهه، به‌عنوان یکی از ۱۰ صنعت برتر معرفی شده است (۲۵). به‌علاوه نشان داده شده که ورزش یکی از حیطه‌های قدرتمند در جذب مشارکت اجتماعی افراد است، زیرا گروه‌های ورزشی شبکه‌هایی ایجاد می‌کنند که موجب گسترش مشارکت اجتماعی افراد می‌شود (۲۸). از این رو می‌توان ورزش را ابزار جامعه‌مدنی با کارکردهای اقتصادی توجیه‌پذیر معرفی کرد. مطالعات نشان دادند که ورزش می‌تواند محرک اقتصاد و عامل توسعه جوامع محلی باشد (۳۴).

با توجه به موقعیت کنونی کشور و فقدان انگیزه کافی برای سرمایه‌گذاری به‌منظور ایجاد صنایع بزرگ توسط بخش خصوصی از یک سو و طرح‌های کاهش تصدی دولت در امور اقتصادی از سوی دیگر، به‌نظر می‌رسد کمک به ادامه حیات واحدهای تولیدی کوچک و متوسط موجود و ایجاد شرایط مناسب برای راه‌اندازی واحدهای جدید، از جمله راه‌های مؤثر برای تحرک بخشیدن به فعالیت‌های مولد، تأمین بخشی از نیازهای جامعه و کاهش مشکلات ناشی از نرخ بالای بیکاری در کشور باشد (۳). از آنجا که در عرصه اقتصاد کلان، کشور وارد مرحله نوینی شده و ناگزیر به تطبیق خود با مؤلفه‌های اقتصاد جهانی است، اقتصاد درون‌گرا با سلطه بخش دولتی در شرایط کنونی قادر نخواهد بود روند حرکت خود را با شاخص‌های رشد تنظیم و توانایی و اقتدار اقتصاد ملی را تضمین و تأمین کند. امروزه بنگاه‌های کوچک و متوسط^۲ (SMEs) نقش چشمگیری در اقتصاد ملی کشورها دارند و تخمین زده می‌شود که حدود ۸۰ درصد رشد اقتصاد جهانی را بنگاه‌های کوچک و متوسط رقم بزنند؛ از این رو این صنایع برای کشورهای در حال توسعه بیشترین اهمیت را در اشتغال‌زایی، کارآفرینی و رشد اقتصاد غیرنفتی دارند (۱۴).

ایجاد اشتغال چنانچه به‌عنوان سیاستی در بازار کار مدنظر قرار گیرد، بازشناسی بنگاه‌های با رشد سریع را که اصلی‌ترین تولیدکنندگان شغل محسوب می‌شوند، می‌توان اولین گام اساسی در این راستا

-
1. Gross Domestic Product
  2. Small and medium enterprises

قلمداد کرد (۱۳). در تمام کشورهای صنعتی، بنگاه‌های کوچک و متوسط به‌عنوان پس‌زمینه کل صنعت در نظر گرفته می‌شوند؛ این کشورها سعی می‌کنند با ایجاد محیط مناسب برای فعالیت این بنگاه‌ها، رشد و بقای آنها را تضمین کنند.

اما یکی از مهم‌ترین تنگناهای توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط، محدودیت تأمین مالی فعالیت‌ها به‌صورت سرمایه ثابت و سرمایه در گردش است که ساماندهی آن مستلزم تعامل مناسب بخش خصوصی و سیاستگذاران دولتی برای تدوین بسته‌های حمایتی مالی است (۲۳). بیشتر بنگاه‌های کوچک در کشورهای در حال توسعه، به‌دلیل کمبود منابع نمی‌توانند بر مشکلاتشان فایز آیند. از این‌رو حمایت از توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط بخش خصوصی، یک بخش اصلی از سیاست‌های کلی اقتصاد این کشورهاست (۲۴). به همین منظور در کشورهای توسعه‌یافته سیاست‌هایی به‌منظور ایجاد فرهنگ تغییر و توسعه در بنگاه‌های کوچک و متوسط طراحی و اجرا می‌شود (۳۳).

با توجه به مبانی نظری مطرح‌شده و لزوم توجه به بنگاه‌های کوچک و متوسط از یک طرف و مشکلات مالی این‌گونه بنگاه‌ها و همچنین ریسک بالای فعالیت‌های تجاری در کشور از طرف دیگر، بنگاه‌های کوچک و متوسط ورزشی در قالب تعاونی، به‌عنوان راه‌حل جایگزین به‌منظور رونق صنعت ورزش پیشنهاد می‌شود.

در عصر تحولات پرشتاب ناشی از برنامه‌های تعدیل ساختاری، تعاونی‌ها به‌عنوان سازمان‌هایی مورد توجه واقع شده‌اند که توان مقابله با عوارض اقتصادی اجتماعی ناشی از برخی مراحل تعدیل را دارند. برخی صاحب‌نظران، تعاون را ابزاری بسیار مناسب برای توسعه اقتصادی و اجتماعی و از عوامل اصلی ایجاد اشتغال و کارآفرینی می‌دانند (۶). تعاونی‌ها بخش جدایی‌ناپذیر اقتصاد اجتماعی محسوب می‌شوند؛ زیرا آنها شرکت‌هایی با ساختار کنترل دموکراتیک هستند که در راستای تأمین نیازهای اقتصادی و اجتماعی اعضای خود می‌کوشند. سازمان ملل متحد و سایر نهادهای مدیریت جهانی، در سال‌های اخیر نقش اساسی تعاونی‌ها در اقتصاد جهانی را به رسمیت شناخته‌اند و فعالانه از توسعه آنها حمایت می‌کنند (۲۲). در کشور ما نیز در مفاد سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و با ابلاغ آن، لوائح اجرایی، مجوزها و تکالیف متعددی برای شرکت‌های تعاونی در نظر گرفته شده است. براساس این ابلاغیه، جهت‌گیری رسمی نظام اقتصادی کشور باید به سمت توسعه بخش خصوصی و تعاونی باشد. بر این اساس، از بخش تعاونی باید به‌گونه‌ای حمایت شود تا در پایان برنامه پنجم توسعه، سهم آن در اقتصاد کشور به ۲۵ درصد برسد (۲۱).

افجه و همکاران (۱۳۹۰)، در بررسی و اولویت‌بندی حمایت‌های دولت از بنگاه‌های کوچک و متوسط حمایت‌های مالی و اعتباری را مهم‌ترین اولویت و پس از آن حمایت‌های زیرساختی، حمایت‌های بازاریابی و حمایت‌های آموزشی و مشاوره‌ای را به‌عنوان اولویت‌های بعدی معرفی کرد؛ در این پژوهش با بررسی سیاست‌های حمایتی دولت در بنگاه‌های زودبازده بر ثبات در ارائه وام از طریق بانک‌ها و ارائه معافیت‌های مالی بیشتر تأکید شد (۳). علیپور (۱۳۸۸) در بررسی عوامل توانمندسازی بخش تعاون با تأکید بر تقویت بنگاه‌های کوچک و متوسط به‌ترتیب اولویت عوامل ۱. سرمایه در گردش؛ ۲. تجهیزات و ماشین‌آلات صنعتی؛ ۳. نیروی انسانی ماهر؛ ۴. بازار فروش محصولات؛ ۵. منابع (مواد اولیه)؛ ۶. افزایش سطح تولید و کیفیت کالاها؛ و ۷. تسهیلات بانکی و غیربانکی را به‌عنوان مهم‌ترین عوامل معرفی کرد (۱۰).

وحیدزاده (۱۳۸۳) علل شکست بیشتر تعاونی‌ها را سه مقوله ضعف مدیریت، فقدان نظم سازمانی و ضعف بنیة مالی، معرفی کرد. از نظر وی مهم‌ترین آسیب تعاونی‌های تولید در ساختار سازمانی و مسائل مدیریتی است و بر این اساس پژوهشی انجام دادند که تعاونی‌ها را از لحاظ مدیریتی مورد تحلیل قرار داده است. نتایج این پژوهش حاکی است، مهم‌ترین ضعف تعاونی‌ها ضعف بنیة مالی، فقدان نظم سازمانی و ضوابط منطقی، فقدان فناوری و تکنولوژی مدرن، پایین بودن تحصیلات مدیران صف و ستاد و فقدان آموزش است (۲۰).

مالیم (۲۰۰۳) در تحقیقی در مورد مشکلات تعاونی‌های تولید در کشور ترکیه، ضعف آموزش و تحقیقات را مهم‌ترین چالش و مشکل نظام بهره‌برداری از تعاونی‌های تولیدی در ترکیه می‌داند (۳۲). با توجه به کارایی و اهمیت تعاونی‌ها در صنایع مختلف، با توسعه تعاونی‌های ورزشی می‌توانیم به اهدافی چون خوداشتغالی، کاهش بیکاری و افزایش اشتغال در صنعت ورزش و به تبع آن توسعه صنعت ورزش دست یابیم. با این حال بررسی وضعیت تعاونی‌های ورزشی در کشور از نظر کم و کیف آن نشان می‌دهد که با وجود پتانسیل‌های بالایی که در صنعت ورزش برای اشتغال وجود دارد، هدایت فعالیت‌های کارآفرینانه و اشتغال‌زا در بستر تعاونی‌های ورزشی به‌صورت سازمان‌یافته و هدفمند مورد توجه قرار نگرفته است. علیدوست قهفرخی و همکاران (۱۳۸۹) در بررسی موانع توسعه تعاونی‌های ورزشی در ورزش حرفه‌ای جمهوری اسلامی ایران، مهم‌ترین موانع شناسایی شده را وجود قوانین متعدد و متناقض با یکدیگر برای تعاونی‌ها، ضعف در ساختار تعاونی‌های دولتی، فقدان قوانین و مقررات روشن در زمینه فعالیت تعاونی‌های ورزشی، نبود تعریف مشخص از مالکیت باشگاه‌های تعاونی، فقدان فرهنگ

تعاون و مالکیت شرکتی در باشگاه‌داری حرفه‌ای و عدم اعتقاد برخی کارشناسان و متخصصان به کارایی بخش تعاونی در ورزش حرفه‌ای، عنوان کرد (۱۱). ناصح و همکاران (۱۳۹۰) نشان دادند توسعه تعاونی‌های ورزشی نیازمند سازوکارهای حمایتی، رفع موانع ساختاری و همچنین ارتباط بین نظام‌های آموزشی و محیط کار است (۱۸). بنابراین بنگاه‌های کوچک و متوسط به‌همراه استفاده از مزیت‌های تعاون در تجمیع امکانات مالی و فکری افراد و کاهش ریسک فعالیت‌های تجاری در شکل تعاونی در صنعت ورزش می‌تواند در کنار پتانسیل‌های اقتصادی و اجتماعی ورزش، راهکاری مناسب برای توسعه اقتصاد اجتماعی در کشور و نیز فراهم‌سازی فرصت‌های شغلی پایدار و افزایش فعالیت‌های اقتصادی و رفع معضل بیکاری محسوب شود. همچنین به‌دلیل ارتباط ورزش با بهداشت، بهبود کیفیت زندگی و کارکردهای اجتماعی آن در جذب مشارکت افراد، لزوم توجه بیش از پیش به توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط ورزشی در قالب تعاونی احساس می‌شود. با وجود اهمیت موضوع متأسفانه پژوهش‌های اندکی در مورد عوامل مؤثر بر ایجاد و توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط در صنعت ورزش دیده شد. این پژوهش با هدف مقایسه دیدگاه‌های کارشناسان تعاون و صاحب‌نظران مدیریت ورزشی در خصوص توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط ورزشی در قالب تعاونی، به‌منظور دستیابی به اهداف اقتصادی و اجتماعی در جامعه به اجرا در آمد.

روش‌شناسی

تحقیق حاضر توصیفی-پیمایشی و از لحاظ هدف کاربردی است. جامعه آماری تحقیق، کارشناسان دفتر تحقیق و توسعه ادارات کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی سراسر کشور ($N=85$) و استادان مدیریت ورزشی دانشگاه‌های سراسری کشور ($N=88$) بودند. نمونه آماری به‌صورت تمام‌شماری از جامعه در نظر گرفته شد و در مجموع ۸۷ پرسشنامه قابل تحلیل از این جامعه دریافت شد (۶۱ پرسشنامه از کارشناسان ادارات کل تعاون کار و رفاه اجتماعی و ۲۶ پرسشنامه از استادان مدیریت ورزشی). گردآوری اطلاعات از طریق پرسشنامه محقق‌ساخته‌ای مشتمل بر پنج عامل، عوامل اطلاع‌رسانی-فرهنگی، عوامل آموزشی، عوامل قانونی-ساختاری، عوامل حمایتی-تشویقی و عوامل فناوری اطلاعات و ارتباطات ICT، که حاوی ۳۳ گویه با مقیاس پنج‌ارزشی لیکرت بود، انجام گرفت. پرسشنامه از طریق مطالعه جامع منابع و مصاحبه با جمعی از استادان و کارشناسان طراحی و متغیرهای پژوهش استخراج شد. روایی محتوایی پرسشنامه با استفاده از نظر ۱۰ نفر از اساتید مدیریت و مدیریت ورزشی و تعدادی از کارشناسان خبره

تعاون تأیید شد. ضریب پایایی برای نمونه کارشناسان تعاون ۰/۹۱ و برای صاحب نظران دانشگاهی ۰/۹۴ به دست آمد. با توجه به اینکه مقادیر احتمال مربوط به آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای همه مؤلفه‌ها بزرگ‌تر از ۰/۰۵ گزارش شد، به منظور تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق از آزمون‌های آنالیز واریانس با اندازه‌گیری‌های مکرر، آزمون تعقیبی بونفرونی و آزمون t مستقل در سطح معناداری $\alpha \leq 0/05$ با نرم‌افزار آماری SPSS ۱۸ استفاده شد.

نتایج و یافته‌های تحقیق

از تعداد ۸۷ نفر نمونه آماری، ۲۶ نفر استاد مدیریت ورزشی، با میانگین سنی ۴۹/۵۶ سال و میانگین سابقه کار ۱۵/۳۳ سال و ۶۱ نفر کارشناس دفتر تحقیق و توسعه از ۲۸ اداره کل تعاون کار و رفاه اجتماعی کشور، با میانگین سنی ۳۶/۳۱ سال و میانگین سابقه کار ۱۰/۴۴ سال بودند.

جدول ۱. اطلاعات توصیفی خرده‌مقیاس‌های وارد در تحقیق از دیدگاه کل نمونه آماری

متغیر	انحراف استاندارد $\pm$ میانگین
حمایتی-تشویقی	۴/۳۶ $\pm$ ۰/۴۲
قانونی-ساختاری	۴/۳۰ $\pm$ ۰/۵۰
آموزشی	۴/۲۲ $\pm$ ۰/۵۰
فناوری اطلاعات و ارتباطات	۴/۱۸ $\pm$ ۰/۵۸
اطلاع‌رسانی-فرهنگی	۴/۱۲ $\pm$ ۰/۵۵

با توجه به اطلاعات جدول ۱، از دیدگاه مجموع کارشناسان و صاحب‌نظران دانشگاهی، مهم‌ترین عوامل در ایجاد و توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط ورزشی در قالب تعاونی، با توجه به میانگین نمره‌های کسب‌شده در هر عامل به ترتیب اولویت عامل حمایتی-تشویقی با میانگین و انحراف معیار ۴/۳۶ $\pm$ ۰/۴۲، عامل قانونی-ساختاری با میانگین و انحراف معیار ۴/۳۰ $\pm$ ۰/۵۰، عامل آموزشی با میانگین و انحراف معیار ۴/۲۲ $\pm$ ۰/۵۰، عامل فناوری اطلاعات و ارتباطات با میانگین و انحراف معیار ۴/۱۸ $\pm$ ۰/۵۸ و عامل اطلاع‌رسانی-فرهنگی با میانگین و انحراف معیار ۴/۱۲ $\pm$ ۰/۵۵ شناخته شد.

از طریق آزمون آنالیز واریانس با اندازه‌گیری مکرر بر روی میانگین نمره‌های عوامل تحقیق از دیدگاه مجموع کارشناسان و صاحب‌نظران دانشگاهی، با توجه به اینکه مقدار عددی P جدول از ۰/۰۵

کوچکتر بود، وجود تفاوت معناداری بین میانگین عوامل مؤثر بر ایجاد و توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط ورزشی در قالب تعاونی، تأیید شد.

جدول ۲. نتایج آزمون آنالیز واریانس مکرر بر عوامل تحقیق از دیدگاه کل نمونه آماری

P	F	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات	عوامل
*۰/۰۰۱	۱۰۳۴۹/۵۰۲	۷۹۷۸/۷۰۵	۱	۷۹۷۸/۷۰۵	عوامل
		۰/۷۷۱	۸۸	۶۷/۸۴۲	خطا

* نشانه معنا داری آماری

جدول ۳. نتایج آزمون تعقیبی بونفرونی بر عوامل تحقیق از دیدگاه کل نمونه آماری

فناوری اطلاعات و ارتباطات	حمایتی- تشویقی	قانونی-ساختاری	آموزشی	اطلاعرسانی- فرهنگی	عوامل تحقیق
۱/۰۰۰	*۰/۰۰۱	*۰/۰۱۵	۰/۱۴۶		اطلاعرسانی- فرهنگی
۱/۰۰۰	۰/۰۸۸	۱/۰۰۰		۰/۱۴۶	آموزشی
۰/۵۷۸	۱/۰۰۰		۱/۰۰۰	*۰/۰۱۵	قانونی- ساختاری
*۰/۰۰۷		۱/۰۰۰	۰/۰۸۸	*۰/۰۰۱	حمایتی- تشویقی
	*۰/۰۰۷	۰/۵۷۸	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT)

* نشانه معناداری آماری

نتایج آزمون بونفرونی نشان داد از دیدگاه کل نمونه شرکت کننده در این تحقیق، بین میانگین عامل اطلاعرسانی-فرهنگی با میانگین عامل قانونی-ساختاری ($P=۰/۰۱۵$) و میانگین عامل حمایتی-تشویقی ($P=۰/۰۰۱$) و همچنین بین میانگین عامل فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) و میانگین عامل حمایتی-تشویقی ($P=۰/۰۰۷$) تفاوت معناداری وجود دارد (جدول ۳). سپس به منظور مقایسه دیدگاه‌های کارشناسان و صاحب نظران دانشگاهی از آزمون t مستقل استفاده شد.

با توجه به نتایج جدول ۴ بین دیدگاه‌های کارشناسان و صاحب نظران دانشگاهی، در هیچ کدام از عوامل مورد بررسی در این تحقیق تفاوت معناداری دیده نشد.

جدول ۴. مقایسه متغیرهای تحقیق در دو گروه کارشناسان تعاون و صاحب‌نظران دانشگاهی

ارزش P	مشاهده	درجه آزادی	انحراف استاندارد $\pm$ میانگین		شاخص‌های آماری عوامل تحقیق
			صاحب‌نظران دانشگاهی	کارشناسان تعاون	
۰/۰۶	-۲/۵۶	۸۷	۳/۹۰ $\pm$ ۰/۶۲	۴/۲۲ $\pm$ ۰/۴۹	اطلاع‌رسانی- فرهنگی
۱/۲۸	-۱/۱۵	۸۷	۴/۱۳ $\pm$ ۰/۴۸	۴/۲۶ $\pm$ ۰/۵۱	آموزشی
۳/۴۲	۰/۴۱	۸۷	۴/۳۳ $\pm$ ۰/۵۶	۴/۲۸ $\pm$ ۰/۴۷	قانونی- ساختاری
۰/۱۴	-۲/۲۴	۸۷	۴/۲۲ $\pm$ ۰/۴۰	۴/۴۳ $\pm$ ۰/۴۱	حمایتی- تشویقی
۰/۱۴	-۲/۲۴	۸۷	۴/۰۸ $\pm$ ۰/۵۴	۴/۲۲ $\pm$ ۰/۵۹	فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT)

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به وجود تفاوت معنادار بین میانگین عامل اطلاع‌رسانی- فرهنگی با عوامل قانونی- ساختاری و حمایتی- تشویقی و همچنین میانگین‌های این عوامل، اهمیت نسبی عوامل قانونی- ساختاری و حمایتی- تشویقی در مقایسه با عامل اطلاع‌رسانی- فرهنگی مشخص می‌شود. همچنین تفاوت معنادار بین میانگین عامل حمایتی- تشویقی با عامل فناوری اطلاعات و ارتباطات و میانگین‌های این عوامل، بیانگر اهمیت نسبی عامل حمایتی- تشویقی در مقایسه با عامل فناوری اطلاعات و ارتباطات است. در حالی که بین میانگین عامل آموزشی و میانگین دیگر عوامل وارد در تحقیق تفاوت معناداری دیده نشد. از این رو با توجه به یافته‌های این تحقیق درمی‌یابیم که اهمیت دو عامل فناوری اطلاعات و ارتباطات و اطلاع‌رسانی- فرهنگی در مقایسه با عوامل قانونی- ساختاری و حمایتی- تشویقی، اندکی کمتر است، در حالی که همه این عوامل با میانگین بالای ۴ اهمیت زیادی در ایجاد و توسعه کسب‌وکارهای کوچک و متوسط ورزشی دارند و جالب اینکه بین دیدگاه کارشناسان تعاون و صاحب‌نظران دانشگاهی تفاوت معناداری دیده نشد و این بیانگر توافق نظر کارشناسان و صاحب‌نظران در خصوص لزوم و اهمیت هر کدام از عوامل وارد در این تحقیق است. اما بررسی میانگین نمره‌های عوامل، در دو گروه کارشناسان تعاون و صاحب‌نظران دانشگاهی نشان داد بالاترین اولویت از دیدگاه کارشناسان با عامل حمایتی- تشویقی و از دیدگاه صاحب‌نظران با عامل قانونی- ساختاری است. به نظر می‌رسد که تفاوت دیدگاه‌های این دو گروه ناشی از تفاوت در نحوه برخورد آنها با مسئله و شرایط متفاوت آنهاست. چنانچه فعالیت کارشناسان در حوزه اجرایی و عملیاتی موجب شده که عوامل حمایتی- تشویقی از دیدگاه این گروه اولویت بیشتری در توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط ورزشی داشته باشد و از طرفی حوزه فعالیت

صاحب نظران در دانشگاه‌ها و برخورد تئوریک با مسئله سبب بیشتر اهمیت دادن به عوامل قانونی-ساختاری شده است. مجموع این دو نگاه که یکی نگاه از درون و دیگری نگاه از بیرون به مسئله توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط ورزشی در قالب تعاونی است، می‌تواند ابعاد وسیع‌تری را از این مسئله روشن کند. از طرفی معنادار نبودن تفاوت این دو دیدگاه را می‌توان به حساب اتخاذ صحیح متغیرهای اثرگذار و اهمیت این متغیرها گذاشت.

موضوع قابل استنتاج دیگر از یافته‌های تحقیق، اهمیت و نقش سیاست‌های حمایتی و تشویقی دولت از دیدگاه هر دو گروه کارشناسان و صاحب نظران دانشگاهی است. سیاست‌های حمایتی دولت که شامل حمایت‌های مالی چون تخفیف مالیاتی و وام‌های بلندمدت تا حمایت‌های مشاوره‌ای است، در بیشتر تحقیقات به‌عنوان عوامل اثرگذار بر شکل‌گیری و توسعه کسب‌وکار مطرح شده است. علیپور (۱۳۸۸) عوامل حمایتی مالی را مهم‌ترین عامل در تقویت بنگاه‌های کوچک و متوسط معرفی کرد (۱۰). آمدی (۱۳۸۸) و نکویی (۱۳۸۸) به نقش عوامل اقتصادی و منابع مالی در توسعه تعاونی‌ها اشاره کردند (۱۹، ۱). عباسی (۱۳۸۸) نقش سازوکارهای حمایتی دولت به‌منظور توسعه تعاونی‌های دانش‌آموختگان را مهم برشمرد (۹). استادی (۱۳۸۸) نیز در بررسی راهکارهای حمایت دولت از تشکیل و توسعه تعاونی‌ها، حمایت‌های دولت از طریق مشوق‌ها و تسهیلات بانکی و به‌خصوص تسهیل و بهبود فرایند اعطای تسهیلات بانکی را بر روند تشکیل و توسعه تعاونی‌ها مؤثر دانسته است (۵). فرزین‌فر (۱۳۸۴) و مهران‌فر (۱۳۸۴) نیز ارائه تسهیلات حمایتی به‌موقع و به اندازه را به‌عنوان عامل اصلی در شکل‌گیری تعاونی‌ها مورد تأکید قرار دادند (۱۷، ۱۲).

اهمیت و نقش عوامل قانونی-ساختاری نیز از دیدگاه مجموع کارشناسان تعاون و صاحب نظران دانشگاهی مورد تأکید قرار گرفت. تسهیل و بهبود فرایند اعطای تسهیلات بانکی تا تسهیل روند ثبت شرکت‌ها و تدوین سیاست‌ها و برنامه‌های کلان توسعه از جمله متغیرهای اتخاذشده در عوامل قانونی-ساختاری بود. کاباران زاد قدیم (۱۳۹۰) در پژوهشی میزان توفیق نسبی سیاست‌های حمایتی مالی دولت را در مقایسه با دیگر سیاست‌های اتخاذشده نشان داد (۱۴). علیدوست قهفرخی (۱۳۸۹) و بنتوراک، ضعف در ساختار تعاونی‌ها را از موانع توسعه تعاونی‌ها ذکر کردند (۲۷، ۱۱). نکویی (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان «واکاوی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های روستایی»، نقش قوانین و مقررات حاکم بر تعاونی‌ها را به‌مثابه یک عامل نرم‌افزاری بسیار مهم در موفقیت تعاونی‌ها، مورد توجه قرار داد

(۱۹). منصور بستانی (۱۳۸۸) نیز بر نقش سیاست‌های اقتصادی دولت در توسعه فرهنگ تعاون تأکید داشت (۱۶).

در این پژوهش نقش فعالیت‌های آموزشی به‌عنوان عاملی در افزایش تمایل به تشکیل کسب‌وکارهای کوچک و متوسط در قالب تعاونی‌های ورزشی و توسعه آنها شناسایی شد. عباسی (۱۳۸۸) در پژوهشی تقویت دوره‌های کارورزی و کارآموزی دانشجویان در راستای شناسایی فرصت‌های شغلی را به‌عنوان سازوکاری مؤثر در توسعه تعاونی‌های دانش‌آموختگان مورد تأکید قرار داد (۹). مقیمی (۱۳۸۷) نیز در پژوهشی نقش جدی و مؤثر مؤلفه‌های آموزشی در تقویت مهارت و روحیه کارآفرینی در کسب‌وکارهای کوچک و متوسط را نشان داد (۱۵). طالبی (۱۳۸۷) در پژوهشی با عنوان «آموزش کارآفرینی دانشگاهی و نقش آن در ایجاد و توسعه شرکت‌های کوچک و متوسط (SMEs)»، تصریح کرد به‌منظور توسعه این شرکت‌ها باید تغییراتی در نوع و روش آموزش و نحوه تعامل دانشگاه با صنعت انجام گیرد (۸). صبوحی (۱۳۸۰) و اکبری (۱۳۷۹) نیز بر نقش آموزشی و توانمندسازی مربیان و استادان در خصوص آموزش‌های کسب‌وکار و توجه به نیازهای بازار به‌عنوان یک یافته اصلی تأکید کردند (۷، ۴).

فلمینگ (۲۰۰۴) در پژوهشی نشان داد برنامه‌های کارورزی هم برای دانشجو و هم برای سازمانی که در آن کار می‌کنند، مفید است؛ این پژوهش تأثیر برنامه‌های آموزش تعاونی را در توسعه مهارت‌های ارتباطی، مدیریت زمان، مهارت پژوهش، مهارت حل مسئله و همچنین مهارت‌های فنی دانشجویان نشان می‌دهد. در تحقیقی دیگر این پژوهشگران با مقایسه برنامه‌های آموزش تعاونی در دانشگاه‌ها دریافتند دانشجویانی که آموزش تعاونی را به‌عنوان بخشی از برنامه تحصیلی‌شان گذرانده‌اند، به مزیت رقابتی در بازار کار دست یافتند (۳۰، ۲۹).

در این پژوهش عوامل فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) به‌خصوص بهره‌گیری از تجهیزات فناوری و تکنولوژیکی و گسترش ارتباطات شبکه‌ای بین تعاونی‌های ورزشی و همچنین عوامل اطلاع‌رسانی-فرهنگی به‌ترتیب به‌عنوان اولویت‌های بعدی معرفی شدند.

برای ایجاد کسب‌وکار، مهارت و دانش مورد نیاز است و فناوری اطلاعات و ارتباطات، به‌عنوان ابزار انتقال و اشتراک دانش در بین بنگاه‌های اقتصادی می‌تواند عامل توسعه کسب‌وکار شود. همچنین می‌توان با فرهنگ‌سازی به افزایش روحیه مشارکت‌پذیری و به تبع آن توسعه کسب‌وکارهای کوچک و متوسط ورزشی در قالب تعاونی امید داشت. در بررسی عوامل مؤثر بر ترویج و توسعه فرهنگ تعاون،

منصور بستانی (۱۳۸۸) وجود برنامه‌های رسانه ملی (تلویزیون) را به‌عنوان اولویت اول مورد تأکید و تأیید قرار داد (۱۶). بن حفیظ (۲۰۰۶) نیز روحیه مشارکت‌پذیری و فرهنگ کارآفرینی جمعی را از مهم‌ترین عوامل در شکل‌گیری و توسعه شرکت‌های تعاونی معرفی می‌کند (۲۶). علی‌دوست قهفرخی (۱۳۸۹) در بررسی موانع توسعه تعاونی‌های ورزشی در ورزش حرفه‌ای کشور، بیان کرد در زمینه توسعه بخش تعاونی و گسترش مشارکت مردمی، باید سیاست‌گذاری‌ها و تدابیر مناسب برای به‌کارگیری فرهنگ تعاون که در جامعه دینی و ملی ایران نهادینه شده است، احیا شود (۱۱).

با دقت در یافته‌های تحقیق می‌توان دریافت که بین دیدگاه کارشناسان ادارات کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی و صاحب‌نظران دانشگاهی به‌عنوان دو گروهی که اولی با فعالیت‌های اجرایی کسب‌وکار در موقعیت‌های واقعی بازار در ارتباط نزدیک بودند و گروه دوم از دیدگاه علمی و آکادمیک مسئله را بررسی کردند، در خصوص اهمیت عوامل حمایتی-تشویقی، قانونی-ساختاری، آموزشی، فناوری اطلاعات و ارتباطات و عامل اطلاع‌رسانی-فرهنگی به‌عنوان مهم‌ترین عوامل در ایجاد و توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط ورزشی در قالب تعاونی اختلافی دیده نشد. بنا به نتایج این پژوهش با افزایش حمایت‌های تشویقی و اصلاح قوانین و ایجاد ساختارهای روان و صحیح می‌توان به افزایش بنگاه‌های کوچک و متوسط ورزشی در قالب تعاونی امید داشت و به این وسیله به پیشبرد اهداف اقتصادی و اجتماعی در جامعه یاری رساند؛ همچنان‌که دستیابی به این اهداف بدون تدوین برنامه‌هایی منسجم به‌منظور آموزش کسب‌وکار و آموزش تعاون به افراد جامعه و به‌ویژه دانش‌آموختگان دانشگاهی، استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات به‌عنوان ابزار توسعه کسب‌وکار و همچنین فرهنگ‌سازی در جامعه برای روی آوردن به فعالیت‌های اقتصادی و به‌خصوص تعاونی، ناممکن می‌نماید.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان سیستان و بلوچستان که با حمایت خود ما را در اجرای این پژوهش یاری کردند، تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع و مآخذ

۱. آمدی، اقدس؛ ملک محمدی، ایرج؛ حسینی نیا، غلامحسین. (۱۳۸۸). "تحلیل رگرسیونی عوامل مؤثر بر ترویج کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی تهران". تعاون، شماره ۲۱۰ و ۲۱۱، ص

۲. آندروف، ولادیمیر؛ فرانسوئیس، ژان. (۱۳۸۰). "اقتصاد ورزش". ترجمه الهوردی جزایری، انتشارات علم و ورزش، تهران-سازمان تربیت بدنی. ص ۸۳.
۳. افجه، سید علی‌اکبر؛ سجادی ناپنی، سیدعلی. (۱۳۹۰). "بررسی و اولویت‌بندی انواع حمایت‌های دولتی از بنگاه‌های کوچک و متوسط". فصلنامه مطالعات گردشگری، شماره ۱۳، ص ۸۵-۱۱۱.
۴. اکبری، صفدر. (۱۳۸۳). "نگاهی به وضعیت اشتغال و بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی". ماهنامه کار و جامعه، شماره ۵۳، ص ۲۲-۲۷.
۵. استادی، حسین؛ علیزاده، علیرضا. (۱۳۸۸). "بررسی راهکارهای حمایت دولت از تشکیل و توسعه تعاونی‌ها از طریق اعطای تسهیلات بانکی مطالعه موردی استان کهگیلویه و بویراحمد". تعاون، سال بیستم، شماره ۲۰۶ و ۲۰۷، ص ۴۸-۵۸.
۶. رسول‌زاده، بهزاد؛ ثمری، عیسی. (۱۳۸۷). "بررسی متغیرهای تأثیرگذار بر افزایش انگیزه پیشرفت و کسب موفقیت در مدیران تعاونی‌ها". فصلنامه مدیریت دولتی، دوره اول، ص ۵۰-۳۳.
۷. صوحی، فرحناز. (۱۳۸۰). "بررسی و تحلیل علل بیکاری دانش‌آموختگان (دیدگاه‌های مدیران بنگاه‌ها، دانشگاه‌ها و دانش‌آموختگان)". گزارش طرح نیازسنجی نیروی انسانی متخصص، تهران، مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، ص ۱۳۷ و ۱۳۸.
۸. طالبی، کامبیز؛ زارع یکتا، محمدرضا. (۱۳۸۷). "آموزش کارآفرینی دانشگاهی و نقش آن در ایجاد و توسعه شرکت‌های کوچک و متوسط (SMEs) دانش بنیان". توسعه کارآفرینی، شماره ۱، ص ۱۱۱-۱۱۳.
۹. عباسی، محمد؛ قورچیان، ناد قلی. (۱۳۸۸). "شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه تعاونی‌های دانش‌آموختگان". فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی، سال سوم، شماره ۲، ص ۱۷۰-۱۴۲.
۱۰. علیپور، حمیدرضا. (۱۳۸۸). "بررسی عوامل توانمندسازی بخش تعاون در استان گیلان با تأکید بر تقویت بنگاه‌های کوچک و متوسط". تعاون، شماره ۲۱۰ و ۲۱۱، ص ۱۳۵-۱۴۷.

۱۱. علی دوست قهفرخی، ابراهیم؛ جلالی فراهانی، مجید؛ نادران، الیاس. (۱۳۸۹). "موانع توسعه تعاونی‌های ورزشی در ورزش حرفه‌ای جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر سیاست‌های کلی اصل ۴۴". مدیریت ورزشی (حرکت)، شماره ۷، ص ۴۲-۳۴.
۱۲. فرزین‌فر، مهرداد. (۱۳۸۴). "کارآفرینی و تعاون". مجموعه مقالات منتخب اولین کنفرانس ملی تعاون اشتغال و توسعه، دانشگاه یزد.
۱۳. فیض‌پور، محمدعلی؛ پوش دوز باشی، هانیه. (۱۳۸۷). "بناگاه‌های کوچک و متوسط با رشد سریع و سهم آنها در ایجاد اشتغال". فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی ایران، سال دوازدهم، شماره ۳۷، ص ۱۴۵-۱۱۹.
۱۴. کاباران زاد قدیم، محمدرضا؛ ممقانی، علیرضا؛ تیمورنژاد، کاوه. (۱۳۹۰). "بررسی میزان تأثیر سیاست‌های حمایتی دولت بر صنایع کوچک و متوسط در برنامه چهارم توسعه کشور". پژوهش‌های مدیریت در ایران، شماره ۴، دوره ۱۵، ص ۲۱۵-۱۹۳.
۱۵. مقیمی، سید محمد؛ احمدپورداریانی، محمود. (۱۳۸۷). "آموزش کارآفرینی در کسب‌وکارهای کوچک و متوسط ایران: نیازها و راهکارها". توسعه کارآفرینی، سال اول، شماره ۱، ص ۲۴۵-۲۰۷.
۱۶. منصور بستانی، رضا؛ حیدری، علیقلی؛ صدیقی، حسن. (۱۳۸۸). "بررسی عوامل مؤثر بر ترویج و توسعه فرهنگ تعاون در استان سیستان و بلوچستان". تعاون، سال بیستم، شماره ۲۱۱-۲۱۰، ص ۵۳-۳۵.
۱۷. مهران‌فر، صفر. (۱۳۸۴). "بررسی شیوه‌های اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی و افراد جویای کار در تعاونی‌ها". مجموعه مقالات منتخب اولین کنفرانس ملی تعاون، اشتغال و توسعه، دانشگاه یزد.
۱۸. ناصح، مهتاب؛ قهرمان تبریزی، کوروش؛ شریفیان، اسماعیل. (۱۳۹۰). "شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه تعاونی‌های ورزشی در ایران". پژوهش‌های فیزیولوژی و مدیریت در ورزش، شماره ۸، ص ۵۱-۶۲.

۱۹. نکویی نائینی، علی؛ علی بیگی، امیر حسین؛ زرافشانی، کیومرث. (۱۳۸۸). "واکاوی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های روستایی شهرستان کرمانشاه". فصلنامه روستا و توسعه، سال دوازدهم، شماره ۴، ص ۱-۲۲.
۲۰. وحیدزاده، علی. (۱۳۸۳). "آسیب‌شناسی مدیریت در شرکت تعاونی". نشریه تعاون، شماره ۱۵۹، ص ۶۴-۶۰.
۲۱. وزارت صنایع و معادن. (۱۳۷۸). "برنامه راهبردی توسعه صنعتی ایران ۱۳۷۶-۱۴۰۰". انتشارات وزارت صنایع. تهران، سند.
۲۲. وودفرد، کیت. (۱۳۸۸). "تعاونی‌ها و اقتصاد اجتماعی". مترجم اصغر بیات، تعاون ۲۰۶، ص ۱۴۳-۱۶۷.
۲۳. یونیدو (سازمان توسعه صنعتی ملل متحد). ۱۳۸۴. "استراتژی افزایش مشارکت مؤثر و رقابتی بخش بنگاه‌های کوچک و متوسط در توسعه اقتصادی و صنعتی جمهوری اسلامی ایران". مترجمان: شقاقی و شفیعی، انتشارات رسا، ص ۳۶۰-۳۴۵.
24. Atherton A., & Fairbanks A. (2006). "Stimulating private sector development in China: The emergence of Enterprise development centers in Liaoning and Sichuan provinces". Asia pacific business review, Vol.12, No.3, pp: 333-354.
25. Ayim, E. (2009). "An examination of sport identity amongst youth soccer participants and the implications for MLS marketing". UNLV Theses, University of Nevada, Las Vegas, pp: 133-135.
26. Ben Hafaiedh, C. (2006). "Essay on a Team-based view of Entrepreneurship". Paper presented at the 18èmes Journées Nationales des IAE (Congrès du Cinquantenaire), Montpellier, France.
27. Benturaki, J. (2000). "Cooperatives and poverty Alleviation". England, IDS TEMA, pp:234-340.
28. Delaney, L., Keaney, E. (2005). "Sport and Social Capital in the United Kingdom: Statistical Evidence from National and International Survey Data". Dublin institute for public policy reaserch (ippr), London- commissioned by the Department of cultural Media and Sport, pp:1-42.

29. Fleming, J.M., & Eames, C. (2004). **“The time course of learning- how does the length of the cooperative placement affect the learning experience? ”**. seventh annual New Zealand Association for Cooperative Education conference, Christchurch, New Zealand, pp:1-7.
30. Fleming, J.M., & Ferkins, L. (2005). **“Enhancing student employability: A New Zealand case study of cooperative education in sport”**. Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Network , pp:1-8.
31. Holt, M. (2007). **“The Ownership and Control of Elite Club Competition in European Football”** . Soccer and Society, Vol. 8, No.1, pp: 50-67.
32. Mülayim, Z. G. (2003). **“cooperative, Yetkin Yayınları”**. Ankara, pp: 125-128.
33. Soderquist, K., Chanaron, J.J. & Motwani, J. (1997). **“Managing innovation in French small and medium- sized enterprises: an empirical study”**. Benchmarking for Quality Management & Technology, Vol.4, No.4, pp: 259-272.
34. Sylvia, T., Steven, N.W., Robert, B.D., Jacques M. (2012). **“Motor City, rebound? Sport as a catalyst to reviving downtown Detroit: A case study”**. City, Culture and Society, Vol. 3, No.3, pp: 181-187.